

притаманного їм психологізму та впливають на особливості виявів ефекту крупного плану як способу проявлення внутрішнього стану персонажа в моменти його/її найбільшого емоційного потрясіння. Подальші дослідження передбачають розкриття наративно-семіотичного аспекту створення ефекту крупного плану в англійській психологічній прозі ХХ – ХХІ століть та її екранізаціях з метою з'ясування його валідності для психологічної характеристики персонажа, як це вимагає жанрова специфіка аналізованих текстів.

Література

Бахтин М. М. Вопросы литературы и эстетики: исследования разных лет / М. М. Бахтин. – М. : Худож. лит., 1975. – 502 с. Воробйова О. П. Смак "Шоколаду": інтермедіальність й емоційний резонанс / О.П. Воробйова // Вісник КНЛУ. Серія Філологія. – 2012. – Т.15, №1. – С. 5–11. Выготский Л. С. Психология искусства / Л. С. Выготский. – СПб.: Азбука, 2000. – 416 с. Гинзбург Л. Я. О психологической прозе / Л. Я. Гинзбург. – М. : Intrada, 1999. – 415 с. Есин А. Б. Психологизм русской классической литературы. – М. : Просвещение, 1988. – 176 с. Золотухина О. Б. Психологизм в литературе: пособие по спецкурсу для студ. спец. / О. Б. Золотухина. – Гродно : ГрГУ, 2009. – 181 с. Николаев П. А. Психологический роман [Электронный ресурс] / П. А. Николаев // Словарь по литературоведению. – Режим доступа: <http://nature.web.ru/litera/12.9.html>. Федоров А. А. Модификации психологического романа и современная английская проза (Дж. Барнс, И. Макьюэн) / А. А. Федоров // Libera; Arts in Russia. – 2012. – Vol. 1, No. 1. – P. 14–22. Щирова И. А. Психологический текст: деталь и образ / И. А. Щирова. – СПб : Изд-во филологического факультета СПбГУ, 2003. – 120 с. Brooks P. The Melodramatic Imagination: Balzac, Henry James, Melodrama, and the Mode of Excess / Peter Brooks. – L. : Yale University Press, 1995. – 251 p. Kehr D. When Movies Mattered: Reviews from a Transformative Decade / Dave Kehr. – Chicago, IL : The University of Chicago Press, 2011. – 304 p. Indick W. Psycho Thrillers: Cinematic Explorations of the Mysteries of the Mind / William Indick. – Jefferson, NC: McFarland & Company, Inc. Publishers, 2006. – 328 p. Jones L. Research into drama film genre [Электронный ресурс] / Libby Jones. – Режим доступа: <http://www.slideshare.net/libbyannjones/research-into-drama-film-genre>. Kress G. R. Multimodal Discourse: the Modes and Media of Contemporary Communication / G.R. Kress, T. van Leeuwen. – L. : Ed. Arnold, 2002. – 152 p.

Список джерел ілюстративного матеріалу

A Walk to Remember / [Directed by Adam Shankman]. – N.Y. : Warner Bros., 2002. – 102 mins. Hill S. The Woman in Black / Susan Hill. – L. : Vintage, 1998. – 208 p. Lehane D. Shutter Island / Dennis Lehane. – N.Y.: William Morrow and Co., 2003. – 416 p. Shutter Island / [Directed by Martin Scorsese]. – LA, CA : Paramount Pictures, 2010. – 138 mins. Sparks N. A Walk to Remember / Nicholas Sparks. – N.Y. : Grand Central Publishing, 2000. – 256 p. The Woman in Black / [Directed by James Watkins]. – UK : Momentum Pictures; the USA : CBS Films, 2012. – 95 mins.

УДК 811.133.1.(003.22)"08/20"

СИДЕЛЬНИКОВА Л.В.

(Київський національний лінгвістичний університет)

СИМВОЛІЧНА ПРИРОДА ЛІТЕРНОГО ЗНАКА ФРАНЦУЗЬКОГО ПИСЬМА ТА СПЕЦИФІКА ЙОГО ПЕРЕКЛАДУ

Роботу присвячено вивченню літерного знака французького сучасного письма через призму символічного значення його геометричної форми. У представлений статті встановлено основний конструктивний корпус літерних знаків французької мови та визначено символічні конотації літер. Уперше в романістиці представлена характеристика літер французького алфавіту як геометричних фігур, які при перекладі передають універсальні метафоричні поняття.

Ключові слова: літерний знак, символ, алфавіт, геометрична форма, переклад, французька мова.

Сидельникова Л.В. Символическая природа буквенного знака французского письма и специфика его перевода. Работа посвящена изучению буквенного знака французского современного письма через призму символического значения его геометрической формы. В представленной статье установлено основной конструктивный корпус буквенных знаков французского языка и раскрыты символические коннотации букв. Впервые в романском языкознании представлена характеристика французского алфавита как геометрических фигур, которые при переводе передают универсальные метафорические понятия.

Ключевые слова: буквенный знак, символ, алфавит, геометрическая форма, перевод, французский язык.

Sydelynykova L.V. The symbolic nature of the alphabet sign of the French writing and specificity of its translation. The research focuses on the study of alphabet sign of the French modern writing through the lens of the symbolic value of its geometric shape. In the present article identified the main structural body alphabet signs of the French language and symbolic connotations disclosed letters. For the first time in Romance Linguistics analyzed the characteristics of the French alphabet as geometric shapes, which betray universal metaphorical concepts in translation.

Keywords: alphabet sign, symbol, alphabet, geometric shape, translation, French language.

Актуальність дослідження визначається оновленим підходом до вивчення онтології письма, зокрема визначення функціонального навантаження літерних знаків французького письма з метою адекватного перекладу. Таким чином, **метою** нашого дослідження є встановити конструктивний корпус літерних знаків французького письма, представити їх символічні властивості та особливості перекладу літер-символів.

Об'єктом дослідження виступають літерні знаки французької писемної мови, **предметом** — символічні конотації літер французького письма у перекладознавчому аспекті.

Алфавіт – один з візуально-графічних засобів, за допомогою якого людство намагається глибоко осмислити світ і наше місце в ньому. Правильно складений алфавіт, – а всі стародавні алфавіти, безсумнівно, такі, – метафоричний за своєю природою. Мова сама по собі є метафорою, оскільки вона представляє предмети і поняття, але при цьому сама не є цими предметами або поняттями. Отже, алфавіт, подібно до мови, є метафізичним описом реальності. Найважливіша метафізична функція алфавіту полягає в тому, щоб допомогти людині пізнати на досвіді процеси перетворення. Алфавіт надає нам ряд доступних образів реальності, які, у деяких випадках не піддаються осягненню за допомогою інших засобів. Вони можуть бути використані для подолання зовнішньої видимої матерії речей і проникнення в глибші межі реальності [Панина 2007, с. 5].

Літери будь-якого алфавіту – метафори реальності; самі по собі вони, у більшості випадків, представляють собою символи або формальні знаки, які не мають трансцендентного зовнішнього значення, – але це значення перебуває у розумі тих, хто користується літерами або осягає їх зміст. Крім того, літери, вигляд яких нагадує природні геометричні структури, самі по собі є трансцендентними формами. Але, як правило, букви різних алфавітів є складними символічними будовами, які мають окремі функціональні ознаки в межах конкретної алфавітної системи. Зокрема, абсолютно однакові за своєю формою букви в різних алфавітах можуть використовуватися для передачі різних звуків або різних концепцій. Таким чином, тільки через встановлення внутрішнього значення можна підходити до розуміння кожної окремої літери в кожному окремо взятому алфавіті. Алфавітне письмо підкреслює діалектику прагнення візуально-графічної форми мови відтворювати не лише звукову будову, але й понятійну систему знань.

Літери латинського алфавіту використовувалися як священні аббревіатури, які відображали, як правило, Божественні імена. Наприклад, є 40 або більше написів, що складаються з літер D. M. і D. M. S. З погляду язичників, це звернення до богів, які можна розшифрувати таким чином: *Dis Manibus* і *Dis Manibus Sacrum*. Використані на християнських пам'ятках давнини, вони мають інше відтворення: *Deo Maximo* або *Deo Magno* (Великий Бог) і *Deo Maximo Salvatori* (Великий Бог, Спаситель). Подібні аббревіатури в латинському алфавіті мають величезне значення для багатьох сучасних культурних традицій. Відзначимо, у сучасній французькій мові аббревіатура часто стає символічними знаками, оскільки вона переймає функції ідеограм та емблем. Вживання таких скорочень змінює не тільки візуально-графічний образ, але й фонетичні форми слів, зокрема, *ONU*, *MMM*, *URSS* тощо. Таким чином, перша літера (ініціал) слова із самого початку займає привілейоване положення у французькій лінгвокультурі.

Одна із сучасних спроб розшифрувати символіку літер французького алфавіту належить Г. Г. Крючкову, який надає цифрове значення літерам, згідно із їх порядковими номерами в алфавіті [Крючков 2001, с. 107-109]. Автор стверджує, що вживання цифр, зрозумілих носію будь-якої мови, може надавати слову нове значення у конкретному соціально-культурному середовищі. Наприклад, у французькому менталітеті робітників типографій, які хотіли попередити про небезпеку або появу керівника, цифра 22 набула значення застереження, уваги. Так, французьке слово *chef*, що складається з чотирьох літер, кожна з яких має порядковий номер в алфавітній системі (**c** – третя, **h** – восьма, **e** – п'ята, **f** – шоста) у сумі відтворює саме цифру 22, таємне значення якої відоме лише обмеженому колу людей.

З ідеографічного погляду всі літери французького алфавіту представляють собою графічні символи, які складаються з комбінацій певних геометричних елементів – простих складених частин, кожна з яких одночасно має самостійне особливе значення. Зауважимо, що вивчення символіки геометричних фігур взагалі, та з яких складаються літери алфавіту зокрема, наближають нас до розуміння світобудови. Кожна геометрична фігура може алегорично розумітися як своєрідна карта, в якій закладена частина загального знання про устрій світу, людини, космосу. Володіючи абсолютною символічною мовою геометричних знаків, можливо віднайти розуміння законів природи, проєкції світу.

У сучасній графічній лінгвістиці конструктивні елементи літери, які отримали назву "графі", часто набувають символічного значення. Літери французького алфавіту будуються за допомогою таких графічних символів, як крапка, коло, різновиди дуг, які створені на основі кола, вертикальні та горизонтальні криві лінії. а також елементи трикутника та прямокутника. Конструкція всіх знаків французького алфавіту на основі прямолінійного шрифту складається з таких графів: древо, тобто великої вертикалі (B, D, E, F, H, I, K, L, M, N, P, T, U), великої діагоналі (A, N, V, W, X, Y, Z) та великої горизонталі (A, E, F, H, L, T, Z), великий завершений овал (O, Q), великий незавершений овал або дуга (C, D, G), малий завершений овал (B, P, R), малий незавершений овал або мала дуга (J, S, U), мала горизонталь (E, F, G), седій (Q, Ç) та акценти, які вживаються переважно над малими літерами. До акцентів у французькій графіці належать крапка (i), дві крапки – трема (ä, ë, ï, ö, ù, ý), акут (é), гравіс (è, à, ù), циркумфлекс (â, ê, î, ô, û), тильда (ã, ñ). Згідно з останніми дослідженнями (Л. Ю. Єрмоленко, І. О. Гунчик, Г. Г. Крючков), древо, велика та мала діагоналі, що входять до складу французьких літер, походять від прямолінійних елементів рунічного алфавіту. Деякі літери повністю відтворюють рунічні знаки.

Необхідно також зазначити, що великі літери французького алфавіту в просторовому відношенні мають від одного до трьох рівнів (вершина, середина, низ). Зокрема, літера T має чітко виражену вершину, літери F, P, R відображають 2 площини (вершина, середина), M, Z, N – дві протилежні – вершина / низ, E, B – три рівноцінні рівні, літерам A, H, K, X властива серединна площина, а J, L, Q – нижня. Така структура літер пов'язана, на нашу думку, з особливостями світобудови всесвіту, який має три світи: не проявлений (небо), проявлений (людина) і потойбічний (земля) або з тривимірним матеріальним світом: людина, простір, час.

Для топології (від грецького τόπος — місто и λόγος — слово, вчення) літер у сучасній лінгвістиці пристосована геометрична теорія, згідно з якою всі фігури розподілилися на три типи [Frutiger:32]:

- 1) предмети та об'єми, поверхня яких розгорнута в одній площині належать до "нульової" групи, або групи "нуль";
- 2) тіла, які мають перервані поверхні, тобто один отвір складають групу "один";
- 3) тіла, що мають декілька переривань, за кількістю отворів, утворюють групи "два", "три" тощо.

Застосовуючи представлену теорію, переважна більшість літер французького алфавіту входить до групи "нуль", оскільки вони не містять замкнутого простору. До групи "один" належать літери **D, P, Q, O** та інші, які мають по одному отвору. Лише літера **B**, що має два отвори формує групу "два". Отже, у французькому алфавіті переважають відкриті літери-знаки, з цього випливає, що французьке письмо є відкритою графічною системою, про що свідчить значна кількість у її складі запозичень з інших мов.

Розглянемо детальніше значення основних графів, з яких складаються французькі літери, і встановимо їх символічне навантаження, спираючись на енциклопедичні та наукові праці таких вчених як А. Frutiger, J. Chevalier, A. Cheerbrant, Г. Бідерманн, Ж. Жак, Дж. Купер, В. М. Рошаль, О. Єгазаров, О. В. Вовк, В. Андрєєва, О. М. Айванхов.

Крапка – абстрактний концепт, який позначає місце розташування або перетину. Крапка як квінтесенція всіх категорій знаків (загальних символів, астрономічних знаків,

містицизму тощо) уособлює у собі значення центра, джерела життя, символу первісної творчої енергії. Вона несе у собі число єдності – один. У плані графіки крапка – це матеріальна площина, деякою мірою "атом" будь-якого образного вираження. Проте крапка рідко зустрічається окремо, найчастіше вона виступає складовою частиною (графічним атрибутом) символу, наприклад, крапка над літерою **i** надає вертикальній лінії значення знака, що передає голосний звук. Дві крапки (трема), що містяться над тією ж літерою, виконують у французькій графічній системі, насамперед, фонографічну функцію – роздільну вимову літер. В українській мові крапки над літерою **i** – це діакритичний знак, що розрізняє велику і малу літери ще з часів Середньовіччя, звідки й вираз "розставити крапки над **i**" – тобто остаточно усе зробити, як це було під час остаточної правки тексту.

Лінія. На фізичній площині, де все має свій початок і кінець, лінія обмежена трьома факторами: початковою крапкою, кінцевою крапкою і простором, який лежить між ними. Але, по-суті, лінія нескінченна. Горизонтальна лінія символізує матерію, яка позначає рух всередину. Вона являє собою лінію горизонту, лінію розподілу між Небом і Землею, зв'язком із життєвою силою. Горизонталь вважається жіночим, сприйнятливим елементом. Вертикальна лінія – символізує рух зверху донизу, тобто виражає походження людини зверху. Вертикаль знаменує сходження у матеріальний світ. Цей рух асоціюється з чоловічим началом. У деяких випадках вертикаль – це рух знизу вгору, від Пекла до Землі, від Землі до Небес. У цьому русі віддзеркалюється прагнення людства до самовдосконалення, а отже, символізує дух та прагнення до духовного.

Відзначимо, що сприйняття свідомістю людини вертикальних і горизонтальних ліній суттєво відрізняються. Людина рухається у горизонтальній площині. Саме тому вона розвивала свої оптичні здібності в широчінь, оскільки небезпека у матеріальному світі виникала, головним чином, збоку. Отже, протягом тисячоліть наше поле зору набагато краще розвинулося у горизонтальній площині, ніж у вертикальній. З цього випливає, що оптична поведінка людини значно обмежена. Земля видається плоскою, ідея горизонталі є домінуючим поняттям. І, навпаки, усе, що падає на землю, виконує вертикальний рух і, як наслідок, представляє собою таке, що утворюється без активної участі людини (блискавка, дощ, сонячне проміння). Вертикальна лінія являє для людини активний елемент, символ істоти, яка здатна рости, розвиватися. Таким чином, горизонталь – це конкретний, статичний, пасивний вимір, якій людина може контролювати, підкорювати, тоді як вертикаль, що існує тільки порівняно з уже наявною горизонталлю – уявний, динамічний, активний вимір.

У символізмі значення вертикалі іноді залежить від положення, яке вона займає по відношенню до горизонтальної (жіночої) лінії. Коли пряма вертикальна лінія зображується підвішеною до горизонтальної, вона позначає творчий промінь, що виникає з материнської утробы (горизонталь), інакше кажучи, людський дух, що виникає з утробы жінки. Ця фігура зображена у вигляді літери **T**, яку іноді називають тау-хрестом. Вертикальна лінія чітко окреслена у літері **I** – образі людини, яка стоїть прямо між Небом та Землею. Така людина здатна прожити життя усвідомлюючи, що вона несе відповідальність перед Небом та Землею. Вертикальну лінію **I** часто називають "монадою" (від давньогрец. μονάς "одиниця", "проста сутність" – поняття, яке означає основоположні елементи буття), що символізує творчу міць, ідею сили, яка сходиться згори.

Зауважимо, що у переважна кількість літер французького алфавіту (за винятком **G, J, S, U** та інших) мають прямі лінії, які, на відміну від кривої, символізують праведність та досконалість людини.

Перетинання горизонтальної та вертикальної ліній – знак *хреста* – найбільш розповсюджений первісний знак, де горизонталь є символом землі, горизонту і має відношення до жіночого коріння, а вертикаль відображає горіння полум'я і асоціюється з чоловічою основою. Знак хреста у багатьох релігіях і міфологіях сприймається по-різному, але головне його значення – центр світу, символ вогню та світла, символ Істини, священного

центру Землі, де земна горизонталь перетинає небесну вертикаль, символ точки єднання Неба і Землі. Хрест – це чотири кінцівки, чотири основні осі, що символізують чотири сторони світу (північ, південь, захід, схід), чотири стихії (повітря, земля, вода, вогонь), чотири пори року. Число "чотири" відображає божественний процес, у якому наші думки й почуття фільтруються у матеріальний світ, тобто чотири – число очищення, чистоти. Одночасно воно також є і числом страждання, оскільки часто страждання є єдиним способом очищення. Отже, символічний зв'язок хреста з стражданнями, як і його схожість з людським станом вплинуло на те, що хрест став основним символом християнської віри.

Хрест – основний символ зв'язку мікро- і макрокосмосу. Він символізує комбінацію духу і матерії та може вважатися архетиповим символом дуальності. Дуальний характер хреста єднає активні та пасивні принципи, які ми сприймаємо: світло і темрява, верх і низ, праве і ліве, добро і зло. Людина, що стоїть з розведеними у різні боки руками, також представляє собою хрест, образ мікрокосмосу, відображення неосяжного Всесвіту у кожному індивіді. Хрест втілює універсальну архетипову людину, здатну до нескінченного та гармонійного розширення як у горизонтальному, так і вертикальному планах.

Літера **X** – символ інверсії, звернення. Як римська цифра "десять" приймає на себе досконалість і завершеність цієї цифри. Як Андріївський хрест – є досконалою фігурою завершення і рівноваги. Відзначимо, що римляни використовували хрест як прикордонний знак, звідси його символіка – бар'єру. У християнстві це хрест святого Андрія, який повністю поділяє символіку хреста. Таким чином, літера **X** у будь-якій алфавітній системі відображає як дуалізм, так і єдність протилежностей, уособлює духовну єдність та інтеграцію душі людини. Ця літера вчить людство поєднувати у собі чоловіче і жіноче, активне і пасивне, дух і матерію, інтелект і серце, мудрість і любов.

Літерний знак **Y** як вилка, що символізує фігуру людини. За Піфагором **Y** – це емблема людського життя, де основа (пряма вертикаль) – невинність дитинства, а руки, що розходяться – вибір шляхів добра і зла в дорослому житті [Купер 1995, с. 401]. Це також шляхи лівої і правої руки, гідність і зло, шляхи та перехрестя, якими керують боги. У християнстві цей знак з'являється на одязі у вигляді хреста.

Крива. З графічного погляду є два різних типи кривих: один походить від геометрії та може мати назву – дуга, а інший є результатом спонтанного руху руки. У представленому дослідженні ми маємо на меті вивчення сталої графічної організації літер, тому спонтанні інтуїтивні рухи при написанні літер мають досить суб'єктивний характер, оскільки манера письма в кожній людини різна й залежить від багатьох чинників: психологічних, вікових тощо, а це питання каліграфії та графології.

Дуга – частина кола, що символізує життєву силу, потенційний дух. Оскільки дуга не відтворює щось ціле, вона ніколи не символізує "повне" життя духу, а скоріш уособлює незавершеність жіночої енергії, яка шукає свого доповнення у чоловічій. Тлумачення дуги пов'язано із її положенням у просторі. Так літери **B**, **C**, **D**, **G**, **P** мають вертикальне розташування дуги, символіка якої має духовне потенційне життя, що перебувають у стані рівноваги або смерті. Дуга може повернутися та зайняти одне з двох положень: перейти у чашу і, таким чином, наповнитися життєвими силами, або перекинутися (перекинута чаша) та стати неживою, інертною.

Літера **U**, що має горизонтальне розташування дуги у формі чаші, символізує жіночий приймаючий початок, Велику Матір. Як місячний символ означає також воду, дощ.

Діагональ у символізмі літер позначає тимчасовий рух або здатність до руху, який може бути як нагору, так і вниз. Дві латинські літери **N** та **Z** наочно демонструють діагональні лінії, які поєднуються в окремі знаки.

Коло – символізує дух, цілісність, абсолютну досконалість, єдність, вічність, повноту, завершеність, містить у собі єдність сталості та динамізму. Круг або сфера – фігура, що не має початку та кінця, є універсальним символом, проекцією світу, що поєднує у собі кінцеве

і нескінчене, обмежене і безмежне. Символічні значення та функції використання кола для виміру часу (сонячні годинники) і простору (основні астрономічні та астрологічні вихідні точки) становлять нерозривну єдність. Центр кола – джерело нескінченного обертання часу та простору. Коло, що асоціюється з сонцем, місяцем або зірками завжди мало надзвичайне символічне значення для людини. Виходячи із концепції кола, небесне склепіння та земна куля завжди були фундаментальними поняттями, тому ці геометричні форми людина намагалася інтегрувати у своє життя. Це внутрішнє сприйняття кола приводить до поняття вічності: сонце й зорі обертаються навколо людей, які з давніх часів спостерігали за їхнім рухом. Дивлячись на небо із будь-якої точки, людина завжди перебуває в центрі кола. Місце людини посередині; рід людський, без сумніву, егоцентричний. Саме тому кругла лінія пробуджує в спостерігача зовсім інше почуття, яке не справить пряма лінія. Таким чином, заокруглені форми більше звернені до емоційності людини, ніж до її інтелекту.

Коло може також уособлювати в собі як чоловічу силу, так і принцип жіночості, материнства, оскільки кругле та нескінченне символізує жіночість як протиставлення пов'язаної межами прямої мужньої батьківської сили.

Літера **O** є графічним відтворенням кола. Вона є найдавнішою літерою алфавіту, яка не змінила своє зображення з того часу, коли близько 3000 років тому фінікійці перейняли її у семітів як символ *ayin* тобто "око". Невипадково, що у французькій мові певна кількість слів з початковою літерою **O** має безпосередній зв'язок з оком: *oeil, œillade, œillère, ophtalmologie, occultiste, oculaire, oculariste, oculistique* та багато інших. Літера **O** є у всіх мовах, що використовують алфавітне письмо. Вона символізує досконалість, гармонію зовнішнього та внутрішнього аспектів життя. Варто відзначити, що ця літера є священною у багатьох народів, зокрема, вона входить до складу містичного звука **OM**, який являє собою знак творіння.

Трикутник – символ універсальної значущості, динаміки, який поєднав у собі три елементи тріади: перший – принцип ствердження, другий – сприйнятливий (жіночий принцип), третій – примирення, як сила, що нейтралізує. Усі види руху в світі упорядковуються зазначеними трьома принципами або силами: позитивним, негативним і тим, що спрямовує та нейтралізує. Позитивні сили несуть енергію, негативні – сприймають, а ті сили, що керують, – створюють умови для прийому та передачі енергії. Рівносторонній трикутник з вершиною, спрямованою нагору уособлює у собі божественну досконалість і гармонію, служить знаком сонця і вогню, життя і серця, віри і духовного росту, а також символом творчої чоловічої сили. Трикутник, перегорнутий вершиною вниз, є знаком місяця, води, дощу, а також символом родючості та емблемою богині-матері.

Відповідно й перша літера алфавіту **A** записується у вигляді трикутника вершиною вгору (символ Бога) з продовженням вниз обох сторін символізуючи подвійний напрямок по обидва боки (Бога і Сатани).

Результати і перспективи подальших досліджень. У сучасній науковій парадигмі символ набуває значення особливої комунікативної моделі, яка має на меті інтегрувати індивідуальну свідомість у єдиний змістовий простір певної культури. Літери французького алфавіту за своєю графічною формою є геометричними фігурами, які всередині системи відображають трансцендентні поняття та реалії. Таким чином, літера-символ виступає основою для передачі та розуміння коду будь-якої лінгвокультури, вона представляє багаторівневе породження колективної духовної спільноти. Одна з основних властивостей літери-символу полягає у її здатності перебувати в постійному внутрішньому зв'язку з тими об'єктами, які вона репрезентує, таким чином, зберігається тісний зв'язок між формою та змістом. Саме цей факт обумовлює адекватний та точний переклад лексичних одиниць на будь-яку мову. Представлене дослідження відкриває перспективу подальших наукових розвідок, зокрема, вивчення комунікативно-прагматичних та структурно-семантичних особливостей літер-символів у сучасному французькому недійному та інших видах дискурсу.

Література

Крючков Г. Г. Экзотеричність французької графіки / Г. Г. Крючков // Проблеми семантики слова, речення та тексту : [зб. наук. статей / відп. ред. Н. М. Корбозерова]. — К. : Вид. центр КНЛУ, 2001. — Вип. 5. — С. 107–109. Папина А. Ф. Происхождение славянской письменности / Аза Феодосиевна Папина. — М. : URSS КомКнига, 2007. — 204 с. Frutiger A. L'homme et ses signes. Signes, symboles, signaux / Adrian Frutiger. — P. : Atelier Perrousseaux, 2004. — 311 p.

УДК 81'322.4

СТАХМИЧ Ю. С.

*(Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова)***ОЦІНКА ЯКОСТІ
СИСТЕМ PRAGMA 6.3 BUSINESS I GOOGLE TRANSLATE**

У статті розглядаються сучасні підходи до дослідження систем машинного перекладу. Описано переваги та недоліки систем машинного перекладу на основі правил та статистичних систем машинного перекладу. Проведено оцінку якості систем Pragma 6.3 Business і Google Translate на основі методу повного лінгвістичного аналізу текстів перекладів. Визначено причини виникнення помилок та запропоновано способи вдосконалення роботи систем.

Ключові слова: системи машинного перекладу, машинний переклад на основі правил, статистичний машинний переклад, оцінка якості машинного перекладу, Pragma 6.3 Business, Google Translate.

Stakhmich Yu.S. Quality Assessment of Pragma 6.3 Business and Google Translate. В статті рассматриваются современные подходы к исследованию систем машинного перевода. Описано преимущества и недостатки систем машинного перевода, основанных на правилах и статистических систем машинного перевода. Проведено оценку качества систем Pragma 6.3 Business и Google Translate на основе метода полного лингвистического анализа текстов переводов. Определено причины возникновения ошибок и предложено способы совершенствования работы систем.

Ключевые слова: системы машинного перевода, машинный перевод, основанный на правилах, статистический машинный перевод, оценка качества машинного перевода, Pragma 6.3 Business, Google Translate.

Stakhmich Yu.S. Quality Assessment of Pragma 6.3 Business and Google Translate. The article deals with modern approaches to machine translation. The advantages and disadvantages of the rule-based and statistical machine translation systems are described. Quality assessment of Pragma 6.3 Business and Google Translate on the basis of linguistic analysis of translations is performed. The reasons of mistakes are identified, the ways of improving the machine translation systems are proposed.

Key words: machine translation systems, rule-based machine translation, statistical machine translation, quality assessment, Pragma 6.3 Business, Google Translate.

На сьогоднішній день в умовах постійного зростання інформаційних потоків в мережі Інтернет традиційні методи (перекладацька діяльність людини і вивчення іноземних мов) виявляються недостатніми для подолання мовного бар'єру. У зв'язку з цим розвиваються альтернативні шляхи вирішення існуючих проблем, серед яких – системи машинного перекладу, які активно застосовуються користувачами для інформативного ознайомлення зі змістом різноманітних ресурсів. Сучасний стан досліджень характеризується розробкою емпіричного підходу [Koehn 2010], що базується на постійно зростаючій кількості паралельних корпусів – наборів текстів та їхніх перекладів. Доступні дані стали підґрунтям для створення науковцями статистичних та гібридних систем машинного перекладу [Мищенко 2013; Arnold 1994; Trujillo 1999], які значною мірою відрізняються від традиційних підходів на основі правил. Незважаючи на широкий асортимент програм, якість виконаного машиною перекладу не завжди відповідає потребам користувачів. Саме тому оцінювання якості машинного перекладу є важливим для визначення ефективності існуючих систем та пошуку шляхів оптимізації їхньої роботи. Результати машинного перекладу досліджувалася вітчизняними та закордонними авторами [Бірюков 2008; Марчук 2007; Хроменков 2000; Arnold 1994; Nirenburg 1992]. Проте оцінка якості перекладу в межах англо-української мовної пари залишалась поки що поза увагою науковців, і тому саме цей факт дозволяє визначити **актуальність** нашого дослідження. **Метою** статті є оцінка якості систем машинного перекладу Pragma 6.3 Business і Google Translate, які відображають два основні підходи – переклад на основі правил та статистичний переклад відповідно. Реалізація мети